

Statsförbund, förbundsstat federation, union

av professor HERBERT TINGSTEN

Hur skall det bli efter kriget, fråga sig i dag milliontals människor världen runt. Hur skall det bli i Norden frågar man sig i Nordens såväl fria som ockuperade stater. Diskussionen om världens organisering efter kriget föres redan mellan de ledande statsmännen och frågan om det nordiska samarbetets utveckling har redan blivit en hjärtesak för vårt eget och våra brödrarfolk. För att för läsekretsen klargöra de mest aktuella formerna för samarbete mellan folken och staterna har På Fritid vänt sig till en av våra främsta experter på detta område, professor Herbert Tingsten, som i följande artikel redogör för de olika begreppens innebörd och praktiska betydelse.

Förbindelser mellan olika stater av den art, som ovanstående ord beteckna, ha förekommit ända sedan antiken och ha under långa tider spelat en betydande roll både i politisk praktik och politisk teori. Likafullt är det svårt att på ett enkelt och entydigt sätt definiera begreppen i fråga. Något allmänt vedertaget sätt att begagna orden finnes icke. Den politiska verkligheten har inrymt många former av statsförbindelser, som, vilka begreppsbestämningar man än utgår från, inta en mellanställning och därför äro svåra att klassificera. Dessa erinringar måste förutskickas följande anmärkningar om det vanliga politiska och vetenskapliga språkbruket.

Med *statsförbund* avser man en relativt lös sammanslutning mellan stater. Ett sådant förbund tänkes dock vara av permanent natur och omfattar viss eller vissa allmänna politiska uppgifter; det skiljer sig härigenom från en allians, som slutas på begränsad tid, är inriktad på speciella syften och icke tillskapar något särskilt gemensamt organ. Vad skillnaden mellan statsförbund och förbundsstat beträffar brukar man säga, att statsförbundet endast kan giva befallningar åt de stater, som äro anslutna, men icke åt de enskilda medborgarna inom dessa stater.

För att klarlägga vad ett statsförbund är ta vi ett konkret exempel, nämligen den sammanslutning, som de amerikanska kolonierna upprättade i samband med frigörelsen från England omkring 1780. Enligt statsförbundets författning — de s. k. konfederationsartiklarna — utgjordes det enda permanenta organet av en kon-

gress, som bestod av delegater för de olika staterna; varje stat hade i kongressen en röst. Statsförbundet hade viktiga befogenheter, såsom utrikespolitik, försvar, postväsen och myntväsen. Men för fattandet av beslut i alla dessa frågor fordrades medverkan av minst nio av de tretton staterna, och inga som helst meddel funnos att framtvinga efterlevande av de en gång fattade besluten. Om förbundet behövde pengar, kunde det ålägga de olika staterna att inbetala kontributioner, men det kunde icke genom beskattning av de enskilda medborgarna uttaga de nödvändiga medlen. Denna för statsförbundet typiska svaghet ledde till att förbundet i praktiken icke kunde få sina beslut genomförda. Om exempelvis en stat vägrade att betala pengar till förbundskassan fanns ingen annan utväg än att inskrida med våld mot den tredskande staten, och ett dylikt inskridande, som aldrig anordnades, skulle betyda detsamma som inbördeskrig. Bland andra statsförbund av liknande karaktär kunna nämnas det schweiziska förbundet före 1848, tyska förbundet 1815—1866 samt det efter förra världskriget bildade Nationernas förbund. Ofta brukar man karakterisera ett statsförbund på det sättet, att det utgör en rent folkrättslig sammanslutning, inom vilken de enskilda staterna behålla sin suveränitet, sin fulla självbestämmningsrätt.

Med det sagda är redan antytt vad som är det utmärkande för *förbundsstaten*. I denna finnes alltid ett gemensamt högsta organ, som har befogenhet att inom vissa gränser giva bindande befallningar till,

alltså stifta lagar för de enskilda medborgarna. Förbundsstaten säges vara en statsrättslig sammanslutning, och de i densamma ingående staterna förlora sin suveränitet. Strängt taget kan det därför, då suveränitet brukar sägas tillkomma endast stater, anses vara oegentligt att använda beteckningen stat för medlemmarna av en förbundsstat. Genom 1787 års författning ombildades det amerikanska statsförbundet till en förbundsstat. En rad särskilda förbundsorgan, presidentur, representation på två kamrar, domstolar, upprättades. För representationens sammansättning är karakteristiskt, att i den ena kammaren, representanthuset, staternas representation är beroende av deras folkmängd, medan i den andra kammaren, senaten, varje stat oberoende av sin folkmängd har två representanter. Genom dessa bestämmelser om senatens sammansättning, liksom genom åtskilliga andra föreskrifter i samma riktning, sökte man trygga staternas position i förhållande till förbundet. Vissa kompetensområden överlämnades till förbundet, medan de frågor, varom intet särskilt stadgades, stannade inom delstaternas maktsfär. Förbundet reglerar bl. a., utom utrikespolitik och försvar, post- och myntväsen samt handel mellan staterna, och det kan vidare, vilket i författningen icke särskilt anges, besluta en del åtgärder inom den ekonomiska och sociala politiken. Förbundets lagar verkställas och tillämpas dels genom staterna, dels genom en särskild av förbundet skapad administrativ och judiciell organisation. Staterna omhänderha fortfarande stora

En orientering i begrepp, som bli högaktuella då freden kommer

lagstiftningsområden, såsom privat- och straffrätt samt huvudparten av socialpolitiken.

Den amerikanska förbundsstaten har blivit mönstret för en rad statsförbindelser. Då Schweiz år 1848 ombildades till en förbundsstat, utgick man i viktiga hänseenden från den amerikanska författningen. Även de kanadensiska och australiensiska förbundsstaterna (1867 respektive 1901) kännetecknas av starka påverkningar från Amerika. Den tyska förbundsstaten av år 1871 var mera särpräglad, till stor del beroende på att skillnaderna i storlek och folkmängd emellan de anslutna staterna här voro utomordentligt stora. I de flesta förbundsstater har utvecklingen gått mot allt starkare enhet, d. v. s. förbundsmakten har successivt utvidgats på staternas bekostnad. Den tyska förbundsstaten blev år 1933, efter nationalsocialismens seger, en enhetsstat.

Över huvud torde det kunna påstås, att de framgångsrikaste statsförbindelserna varit förbundsstater, i vilka förbundet tillerkänts en tämligen omfattande befogenhet. Endast om förbundet får så stor kompetens, att det politiska arbetet, inbegripet partiväsendet, organiseras med tanke på förbundet, kommer lojaliteten mot hemstaten att helt träda tillbaka för den nya gemenskapen.

Ordet *federation* lär i allmänhet begagnas såsom liktydigt med ordet förbundsstat. I Amerika skiljer man vanligen mellan "federation", d. v. s. förbundsstat, och "confederation", varmed man menar ett statsförbund, och särskilt dels det nyss omnämnda amerikanska statsförbundet före 1787, dels sydstaternas jämförelsevis lösa sammanslutning under inbördeskriget 1861—1865. Icke sällan finner man emellertid ordet *federation* använt på ett mera allmänt sätt såsom beteckning för en statsförbindelse över huvud.

Okänt är språkbruket också i fråga om ordet *union*. Som bekant nyttjas detta ord om det amerikanska förbundet, då man vill ställa detta i kontrast till delstaterna. Den sydafrikanska staten, som snarast är ett mellanting mellan enhetsstat och förbundsstat, kallas i själva författningen för *union* (Union of South Africa) och i anslutning härtill talar man även i Sverige om den syd-afrikanska unionen. I svenskt språkbruk torde likväl det vanliga vara att *union* betecknar en lösare sammansättning än en förbundsstat. Det mest närliggande exemplet är den svensk-norska unionen, som kanske närmast bör betraktas som ett statsförbund. Här var monarken gemensam, och de norska utrikesärendena handlades av den svenske utrikesministern. Mellan denna union och de österrikisk-ungerska och dansk-isländska unionerna (av vilka den förra upplöstes 1918) finnas betydande likheter. Man talar om *personalunion*, då endast monarken är gemensam, och om *realunion*, då gemenskapen även omfattar andra organ.

TIDNING STARTADE

Världens första brevskola

Undervisning pr korrespondens har säkerligen i en eller annan form ägt rum sedan långt tillbaka. Den moderna korrespondensundervisningen är däremot en ganska ung företeelse.

Hur gick det då egentligen till, då det första korrespondensinstitutet startades? Var det några ideellt eller socialt intresserade personer, som en vacker dag kommo på den geniala idén att börja undervisning pr korrespondens? Och hur bar man sig åt för att väcka intresse och förtroende för ett sådant alldeles nytt och okänt undervisningssystem?

Gör man sig dessa frågor, blir man ganska häpen, när man erfar, hur verklig-

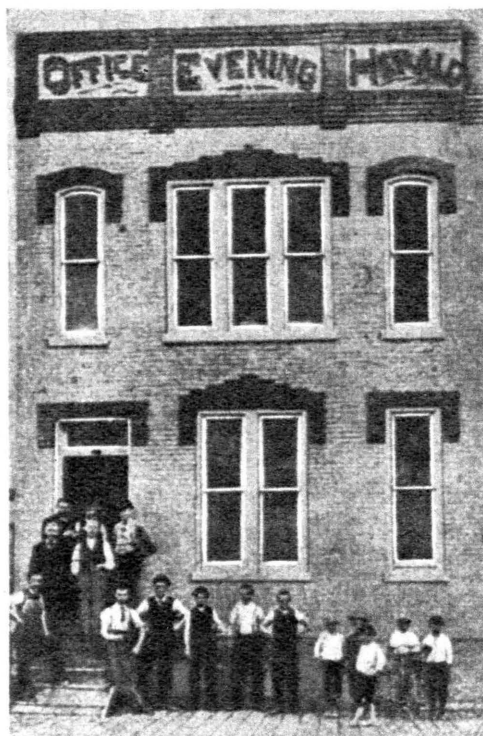
varen av en daglig tidning, Thomas J. Foster i Shennandoah i Pennsylvania, U. S. A., att han i sitt blad startade en avdelning för "Frågor och svar" i avsikt att på denna väg sprida sådana kunskaper att olycksfrekvensen kunde nedbringas.

År 1890 antogs en lag i Pennsylvania med föreskrifter om vissa prov för gruvförmän, och man fann då, att "Frågor och svar" i mr Fosters tidning utgjorde den bästa kursen för dessa prov.

Följande år, 1891, sammanställde därför mr Foster de råd och anvisningar han haft införda i sin tidning rörande gruvbrytning och försiktighetsåtgärder i samband därmed och inom ett år voro gruvarbetare från hela kolfältet sysselsatta med att studera dessa "kurser". Första året deltog inalles 115 elever. 35 år senare, då den uppsats skrevs, varur denna redogörelse hämtats, funnos i U. S. A. 350 korrespondensinstitut med ett sammanlagt elevantal av 2 miljoner. Elevernas antal var vid denna tidpunkt c:a 3½ gånger så stort som det sammanlagda antalet elever i U. S. A:s samtliga skolor och högre undervisningsanstalter.

Denna enastående utveckling har också blivit av största betydelse för den amerikanska studierådgivningens utformning. Varje amerikansk man eller kvinna, som genom studier vill förbättra sina villkor kan vända sig till en central studierådgivningsbyrå, the National Home Study Council i Washington, grundad av Carnegie-stiftelsen. Uppger man där, vilka önskemål man har i fråga om sin utbildning, överlämnar byrån en förteckning över samtliga de korrespondensinstitut, som byrån kan rekommendera i fråga om denna speciella utbildningslinje.

I Sverige, där korrespondensundervisningen är koncentrerad till ett fåtal större institut, har en sådan central ej varit erforderlig. NKI-skolan lämnar däremot envar intresserad all erforderlig studierådgivning och utför även, när så önskas, anlagsprovningar.

I denna tidningsredaktion började världens första brevskola sin verksamhet 1891.

heten tedde sig. Liksom så många andra av vår tids märkligaste och betydelsefullaste företeelser har korrespondensundervisningen tillkommit till följd av ett aktuellt behov. Att denna nya undervisningsform sedan skulle nå en så utomordentlig omfattning kunde man då inte ana. Ur en amerikansk skildring av korrespondensundervisningens lyckliga födelse ta vi oss friheten att återge några intressanta och belysande uppgifter.

Olyckshändelser i kolgruvorna, varvid ofta människoliv gingo förlorade — vanligen till följd av okunnighet eller ovarsamhet — intresserade till den grad utgi-